

Hvordan kan vi udvikle elevernes sproglige opmærksomhed i den tidlige sprogstart?

Petra Daryai-Hansen & Natascha Drachmann

I denne artikel kan du læse om, hvad sproglig opmærksomhed er, og hvordan du kan arbejde med sproglig opmærksomhed i den tidlige fremmedsprogsundervisning.

Der er i dag bred enighed om, at sproglig opmærksomhed styrker elevernes kommunikative kompetence. Den sproglige opmærksomhed bidrager også til elevernes sproglige almindelse, når eleverne udvikler kompetencer der går på tværs af sprog, fx når de arbejder med sprogsammenligninger. Denne artikel definerer, hvordan man kan udvikle elevernes sproglige opmærksomhed og giver et eksempel på, hvordan der kan arbejdes med sproglig opmærksomhed i den tidlige fremmedsprogsundervisning.

Otte sproglige vidensniveauer

Når der i fremmedsprogsundervisningen arbejdes med sproglig opmærksomhed, kan det gøres på forskellige måder. Der findes i alt otte centrale vidensniveauer, som den sproglige opmærksomhed kan tage udgangspunkt i (Moore, 2014; Daryai-Hansen, 2018):

Otte vidensniveauer	
1. Det fonologiske niveau	Hvordan udtales ord?
2. Det ortografiske niveau	Hvordan staves ord?
3. Det leksikalsk-semantiske niveau	Hvad betyder ordene?
4. Det morfologiske niveau	Hvordan bøjes ord?
5. Det syntaktiske niveau	Hvordan sættes ord sammen til sætninger?
6. Det tekstuelle niveau	Hvordan opbygges en tekst?
7. Det pragmatiske niveau	Hvordan bruges ord i en social kontekst?
8. Det diskursive niveau	Hvordan bruger vi sprog for at konstruere den verden, vi lever i?

Tabel 1: Otte vidensniveauer, som den sproglige opmærksomhed kan forankres i.

Eleverne kan arbejde med sproglig opmærksomhed på alle otte niveauer. Når 1. klasses elever fx lærer, hvad mad- og drikkevarer hedder på engelsk, er der fokus på det leksikalsk-semanticke niveau. Arbejder tyskelever i 5. klasse fx med forskellige måder at sige 'hej' og 'farvel' på, er der fokus på det pragmatiske niveau. Alle otte niveauer er ikke lige relevante i den tidlige sprogstart. I 1. klasse engelsk og 5. klasse fransk/tysk er det særligt de tre første niveauer (fonologi, ortografi og lexis/semantik), der er i fokus. Derudover kan det tekstuelle og det pragmatiske niveau også med fordel spille en rolle i den tidlige fremmedsprogsundervisning.

To tilgange: En enkeltsproget og en flersproget

Man kan arbejde med sproglig opmærksomhed ud fra to forskellige tilgange. Man kan udvikle elevernes sproglige opmærksomhed ved udelukkende at fokusere på det fremmedsprog, som eleverne er ved at lære (den såkaldte *enkeltprogede eller singulære tilgang*). Man kan også udvikle elevernes sproglige opmærksomhed ved at bygge bro mellem det fremmedsprog, som eleverne er ved at lære, og andre sprog (den såkaldte *flersprogede eller pluralistiske tilgang*) (Candelier et al., 2007; Daryai-Hansen, 2018).

Øver franskelever i 5. klasse sig fx på at udtale særlige franske lyde ved at lytte til franske ord og gentage ordene, arbejdes der ud fra en enkeltsproget tilgang. Lytter eleverne derimod også til fx arabiske ord, der har nogle af de samme lyde som fransk, arbejdes der ud fra en flersproget tilgang.

Den flersprogede tilgang bygger således bro mellem sprog. Der kan fx bygges bro til dansk og engelsk, som eleverne kender på forhånd, men der kan også bygges bro til sprog, som ikke alle elever nødvendigvis kender, fx til elevernes førstesprog, beslægtede sprog eller klassiske og moderne fremmedsprog. Den flersprogede tilgang giver dermed mulighed for at inddrage en bred palet af sprog i folkeskolens fremmedsprogsundervisning, og bidrager til at styrke elevernes kommunikative kompetencer, sproglige opmærksomhed og sproglige anerkendelse.

Sproglig opmærksomhed i den tidlige tyskundervisning

I dette eksempel kan du se, hvordan der kan arbejdes med sproglig opmærksomhed på det tekstuelle niveau ud fra en flersproget tilgang i tyskundervisningen i 5. klasse.

I [forløb 3](#), der handler om 'Mein Geburtstag', skal eleverne skrive tyske fødselsdagsinvitationer. Som forberedelse arbejder eleverne først med fødselsdagsinvitationen som genre. Til dette formål får eleverne udleveret en fødselsdagsinvitation på hollandsk.

Eleverne ved måske allerede, at fødselsdagsinvitationer ofte indeholder bestemte informationer, fx alder på fødselaren, dato og tidspunkt for fødselsdagsfesten, adresse etc. Eleverne vil samtidig opdage, at mange af de hollandske ord minder om ord, som eleverne kender fra både dansk og engelsk (fx 'feestje', '20 januari', 'welkom', 'adres'). Eleverne bliver dermed bevidste om, at de kan gætte sig frem til indholdet i den hollandske invitation.

Herefter får eleverne udleveret skabelonen til den tyske fødselsdagsinvitation.

Gennem arbejdet med den hollandske invitation er eleverne blevet opmærksomme på, at fødselsdagsinvitationer ofte indeholder samme informationer og er opbygget på samme måde. Eleverne kan dermed trække på deres viden om fødselsdagsinvitationen som genre fra andre sprog, når de skal udfylde den tyske invitation. Eleverne har på den måde fået styrket deres sproglige opmærksomhed og har fået en central viden om sprog, som de vil kunne bruge fremover, bl.a. når de skal forstå og producere tysksprogede tekster.

Hvis du vil vide mere:

Candelier, M., Camilleri-Grima, A., Castellotti, V., de Pietro, J.-F., Lörincz, I., Meißner, F.-J., Schröder-Sura, A., Noguero, A. (2007). *CARAP. Framework of reference for pluralistic approaches to languages and cultures*. European Centre for Modern Languages, Europarådet.

Daryai-Hansen, P. (2018). Flersprogethedsdidaktik i fremmedsprogundervisningen. *Fremmedsprogdidaktik*. København: Hans Reitzels Forlag, 29-44.

Daryai-Hansen, P. & Albrechtsen, D. (red.) (2018). *Tidligere Sprogstart – Ny begynderdidaktik med fokus på flersprogethed*. Københavns Universitet: Konsortiet for Sprog og Fagdidaktik i folkeskolen. Hentet fra <https://tidligeresprogstart.ku.dk/publikationer>

Moore, D. (2014). Sproglig opmærksomhed – en tilgang til at styrke sproglæring fra den tidlige barndom. *Sprogforum*, 58, 41-48.

Udarbejdet af lektor/docent Petra Daryai-Hansen og videnskabelig assistent Natascha Drachmann i rammen af projektet "Tidligere Sprogstart – Ny begynderdidaktik med fokus på flersprogethed", Konsortiet for Sprog og Fagdidaktik i folkeskolen, støttet af A.P. Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers Fond til Almene Formaal og Københavns Kommune.